

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 vtrum habeat delectationem in suo actu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

ARTICVLVS VIII.

Vtrum fortis delectetur in suo actu.

Super Quaestiois centesime vigesima tertie. Articulus quartus.

Idem quaestio. adverte, quod author inquit, quod fortis forter operans... D OCTAVVM sic proceditur. Videtur, qd fortis delectetur in suo actu. Delectatio enim est operatio conaturalis habitus no impedita, vt dicitur, i. 13. Eth. sed operatio fortis pcedit ex habitu, qui agit in modu naturę, ergo fortis habet delectatione i suo actu. ¶ 2 Præc. Ad Galat. 5. super illud, Fructus autē spiritus est charitas, gaudii, & pax, dicitur Ambrosius, qd opera virtutū dicitur fructus, qd opera virtutū dicitur fructus, quæ mentem hominis sancta, & sincera delectatione reficitur: sed fortis agit opera virtutis. ergo habet delectationem in suo actu. ¶ 3 Præc. Debilius vincitur a fortiori: sed fortis plus amat bonum virtutis, quàm proprium corpus, quod periculum mortis exponit. ergo delectatio de bono virtutis euacuat dolorē corporale: & ita delectabiliter omnino operatur.

SED CONTRA est, quod Philof. dicit in 3. Eth. qd fortis i suo actu nihil delectabile videtur habere.

RESPON. Dicendū, qd sicut supra dictū * est, cū de passionibus ageretur, duplex ē delectatio, vna quidem corporalis est sensibilior, & apprehensio sensitiua magis est homini in manifesto, inde est, qd a magnitudine corporalis doloris euanescit delectatio spirituales, quæ est de fine virtutis. ARTICVLVS IX. Vtrum fortitudo maxime consistat in repentinis. AD NONVM sic proceditur. Vt, qd fortitudo non maxime consistat in repentinis. Illud enim videtur esse in repentinis, quod ex inopinato prouenit: sed Tullius * dicit in sua rhetorica, quod fortitudo est cōsiderata periculis susceptio, & laborum perpessio. ergo fortitudo non cōsistit maxime in repentinis. ¶ 2 Præc. Ambrosius dicit * in 1. de Officiis. Fortis uiri est nō diffimulare cū aliquid imminet, sed præterdere, & tanquam de specula quadam mentis obuiare cogitatione prouidare rebus futuris, ne forte dicat postea, ideo in ista, in-cidi, quia nō arbitrabar posse euenire: sed ubi est aliquid repentinum, ibi non potest prouideri in futuro. ergo operatio fortitudinis non est circa repentina. ¶ 3 Præc. Philof. dicit * in 3. Eth. qd fortis est bonæ spei: sed spes expectat aliquid in futurum, quod

Tiburtius cū super carbones incēlos nudis plantis incederet, dixit, qd videbatur sibi super rosēos flores ambulare. Facit tamē virtus fortitudinis, ut ratio non absorbeat a corporalibus doloribus. Tristitia autē animalē superat delectatio virtutis, inquātū hō præfert bonū uirtutis corporali uite, & qbuscūq; ad eā pertinentibus. & ideo Philof. * dicit in 3. Ethico. qd a forti non requiritur, ut delectetur quasi delectationem sentiēs, sed sufficit quod non tristetur.

AD PRIMVM ergo dicendū, qd uehementia actus, vel passionis uirtutis potentia impedit aliam potentiam in suo actu: & ideo per dolorem sensus impeditur mens fortis, ne in propria operatione delectationem sentiat.

AD SECVDVM dicendum, qd opera uirtutum sunt delectabilia præcipue propter finem. Possunt autem ex sui natura esse tristitia, & præcipue hoc contingit in fortitudine. Vnde Philof. dicit * in 3. Eth. qd non in omnibus uirtutibus operari delectabiliter existit, præter in quantum finem attingit.

AD TERTIVM dicendum, quod tristitia animalis uincitur in forti a delectatione uirtutis: sed quia dolor corporalis est sensibilior, & apprehensio sensitiua magis est homini in manifesto, inde est, qd a magnitudine corporalis doloris euanescit delectatio spirituales, quæ est de fine uirtutis.

ARTICVLVS IX. Vtrum fortitudo maxime consistat in repentinis.

AD NONVM sic proceditur. Vt, qd fortitudo non maxime consistat in repentinis. Illud enim uidetur esse in repentinis, quod ex inopinato prouenit: sed Tullius * dicit in sua rhetorica, quod fortitudo est cōsiderata periculis susceptio, & laborum perpessio. ergo fortitudo non cōsistit maxime in repentinis.

¶ 2 Præc. Ambrosius dicit * in 1. de Officiis. Fortis uiri est nō diffimulare cū aliquid imminet, sed præterdere, & tanquam de specula quadam mentis obuiare cogitatione prouidare rebus futuris, ne forte dicat postea, ideo in ista, in-cidi, quia nō arbitrabar posse euenire: sed ubi est aliquid repentinum, ibi non potest prouideri in futuro. ergo operatio fortitudinis non est circa repentina.

¶ 3 Præc. Philof. dicit * in 3. Eth. qd fortis est bonæ spei: sed spes expectat aliquid in futurum, quod

quam habuit, absorpta fuit eius ratio. Ac per hoc salium videtur, quod passia fuerit spiritum quous uis rationis impeditur, seu absorbetur per trititiam: sicut econtra in coitu per delectationem absorberet quoque dicit Aristoteles.

Super Quaestiois centesime vigesima tertie. Articulus nonum.

Lib. 3. c. 3. in prin. & libr. 3. c. 7. & 9. tom. 5.

In artic. 9. eiusdem quaestio. dubium occurrit, An fortitudo consistat circa repentina, quantum ad electionem. & est ratio dubii, quia Martinus in quaest. 6. dubio secundo nominatim contra Sanctum Thomam, dicit se tenere partem affirmatiua, alligando uerba, quæ in principio corporis articuli huius author dicit. In operatione fortitudinis duo sunt consideranda, unum quidem quantum ad electionem ipsius: sic fortitudo non est circa repentina. Contra inquit; quique medius probans fortem circa repentina eligere sustinere, & aggregari, ut oportet, & cetera, sed ego nolo implere solum superfluum argumentis; & ideo ista non recito. Iste homo autem nolo intelligere, aut non intellexit S. Tho. cum tamen in promptu esset planus sensus uerborum eius. Dupliciter siquidem intelligi potest, quod non sit electio circa repentina. Primo, qd repentinis occurrentibus non sit electio sicut mendii, & aggregari ut oportet, & cetera. & attribuere hanc negationem forti, est dicere forte nō esse fortem: & est contradicere directe authori in hoc articulo uolenti, qd in repentinis fortis facit ea, quæ sūt uirtutis fortitudinis: & in hoc manifestat se habere fortitudinis habitum firmatum. Præcipuum autem in uirtute moralis est electio. Ex electione igitur in repentinis operatur fortitudo apud auctorem. Nec unquam etiam somniauit

Lib. 3. c. 9. non proci. a fine, tom. 5.

Lib. 2. de intentione ibi fol. 3. ante finem libri.

Lib. 1. ca. 38. circa medium tom. 1.

Lib. 3. c. 10. mo. 5.

ait author oppositum, quod iste homo imponit eidem. Alio ergo modo potest intelligi: qd circa repentina non fit electio tamquam circa electam conditionem obiecti: & sic intendit author, nec solum intendi, sed dicit & probat. Intendit siquidem, quod fortitudo ex parte electionis non exigit qd fit circa repentina: sed bene hoc requirit ex parte manifestationis, qd maxime manifestatur in repentinis. Dicit vero in verbis allatis, dicit dicit, qd in operatione fortitudinis duo sunt consideranda, vnum quidem quantum ad electionem ipsius, proculdubio operationis: & sic fortitudo non est circa repentina, quod nihil aliud est, quam dicere, qd fortitudo non eligit operationem esse circa repentina: & statim probat subdms. Eligit enim fortis praemeditari pericula, &c. Est ergo doctrina auctoris, qd esse repentini non est conditio electa a forti, quia fortis eligit potius oppositam conditionem, scilicet praemeditari. Si tamen occurat talis conditio in periculis maximis, fortis fortiter se habebit proculdubio non ex ebrietate aut passione, sed electione, & recta ratione. Ex quibus patet, qd in promptu erat planus sensus, & uerus & inuentus:quare &c.

1. y. e. 8. ad finem, 10. y.

Homil. 35. in Euang. in princ.

1. b. 3. e. 8. ad finem, 10. y.

repugnat repentino, ergo operatio fortitudinis non consistit circa repentina.

SED CONTRA est, quod Philos. dicit in 3. Eth. qd fortitudo maxime est circa quaecumque morte inferunt, repentina existentia.

RESPON. Dicendum, qd in operatione fortitudinis duo sunt consideranda, unum quidem, quantum ad electionem ipsius: & sic fortitudo non est circa repentina. Eligat n. fortis praemeditari pericula, quae possunt imminere, ut eis resistere possit, aut facilius ea ferre: qd, ut Grego dicit * in quadam Homil. lacula quae praevideatur, minus ferunt: & nos mala mundi facilius ferimus, si contra ea clypeo praescientiae praenimur. Aliud vero considerandum est in opere fortitudinis, quantum ad manifestationem virtuosi habitus, & sic fortitudo maxime est circa repentina: qd fm Philo. in 3. Ethic. In repentinis periculis maxime manifestatur fortitudinis habitus. Habitus n. agit in modum naturae. Vnde si aliquis absq; praemeditatione faciat ea, quae sunt virtutis, cum necessitas imminet propter repentina pericula, hoc maxime manifestat, qd sit fortitudo habitualis in anima confirmata. Potest autem aliquis, etiam qui habitu fortitudinis caret, ex diuturna praemeditatione animum suum contra pericula preparare, quae etiam preparatione fortis utitur, cum tempus adest. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Super Questionis censensim vigesima tertie. Articulum decimum.

IN art. 10. eiusdem qd in responsione ad tertium, dubia occurrunt tria ex Martino in q. dubio primo impugnante hac responsionem quo ad tria. Primum est, quod fortitudo non assumit iram ad actum sustinendi. Contra hoc dupliciter arguit.

Infra ar. 11. ad 1. Et vet. q. 26. arti. 7. cor. si Et 3. Eth. lect. 17.

PRIMUM FORIS UTATUR IRA IN SUO ACTU. AD DECIMUM sic proceditur. Videtur, qd fortis non utatur ira in suo actu. Nullus enim debet

assumere iram ad actum sustinendi. Contra hoc dupliciter arguit. Primo, Ira maxime facit hominem insensibilem inter vulnera, & ictus, ergo maxime facit hominem perdurare in tolerantia passionum, quod est sustinere. Secundo, Ad iram moderatam pertinet insilire, quando insiliendum est, ergo ad eandem pertinet quidque sustinere, ut tandem commodius insiliat.

Secundum est, Tristitia non coadiuvat ad aggrediendum nisi per accidens, quia in propria ratione succumbit nocivo. Contra hoc arguit tripliciter. Primo, Si hoc est per accidens coadiuvare aggressum, si quis aliquis se exponat periculo, ut tristitia effugiat, sequeretur qd ira etiam non adiuuaret ad aggrediendum nisi per accidens, inquantum, si aliquis periculo se exponit, ut de aduersario vel scatur. Secundo, Quia tristitia rerum peruenit ad bellum, per a delationis patriam, nisi occisi, & hmoi, facit homines regulariter pugnaces, ergo coadiuvat non per accidens ad aggrediendum. Tertio, Tristitia moderata non est deticiens, nec absorbens, sed afficiens tantum, ergo non succubuit nocivo, quin immo ipsa ira tristitia est. Non valet ergo ratio auctoris, quia immoderata tristitia est succumbere non moderata, quae adiuuat fortitudinis executionem.

Tertium est, Concupiscentia per accidens quandoque adiuuat ad aggressum, inquantum, si aliquis uult potius in pericula incidere, quam delectabili carere: & non per se, quia concupiscentia

per ferendit delectabile. Contra hoc arguitur in exemplis positus. Secundo, quia qui uult per se tollere omnem causam iram, quia homines concupiscentes sunt per se concupiscentiam fit, ut ab his res concupiscentiam fit.

assumere quasi instrumentum actionis illud, quo non potest uti suo arbitrio: sed homo non potest uti ira pro suo arbitrio, unde possit eam assumere cum uelit, & deponere cum uelit. ut enim Philosopho. dicit in libro de Memoria, quando passio corporalis mota non statim quiescit ut homo uult, ergo fortis non debet assumere iram ad suam operationem.

Præterea. Ille qui per se ipsam sufficit ad aliquid peragendum, non debet in auxilium sui assumere id, quod est infirmum, & imperfectius. sed non per se ipsam sufficit ad opus fortitudinis executionem, in quo iracundia deficiat. unde Seneca dicit in libro de Ira. Non ad protidendum tantum, sed ad res gerendas satis est per se ipsam ratio: & quid stultus est, quam hanc ab iracundia per se refugium: rem stabilem ad incerta, fidem ab insida, sanam ab agra, ergo fortitudo non debet iram assumere.

Præterea. Sicut aliqui propter iram opera fortitudinis uentius exequantur, ita etiam propter tristitiam, uel concupiscentiam, unde Philosopho. dicit in Ethicorum, quod ferat propter tristitiam, sine dolore incedunt ad pericula, & adulteri propter concupiscentiam multatadacia operantur: sed fortitudo non assumit ad actum suum neque tristitiam, neque concupiscentiam, ergo pari ratione non debet assumere iram.

SED CONTRA est, quod Philosopho dicit in 3. Ethico, quod fortis operatur fortibus.

fortitudinis ad sustinendum: alioquin non esset fortitudo. Ad hoc n. quod aliquid sustinendum, oportet quod durandum quod non facit ira. Reddere autem uulnera non est proprius effectus irae, sed omnis uolentis intentionis propria est manibus autem ira, & alius, non habet per se ipsam effectum nocivum. Contra hoc dicitur, qd moderata ira non reddit hominem insensibilem inter vulnera, & ictus, ergo maxime facit hominem perdurare in tolerantia passionum, quod est sustinere. Secundo, Ad iram moderatam pertinet insilire, quando insiliendum est, ergo ad eandem pertinet quidque sustinere, ut tandem commodius insiliat.

Postea quos dicit, qd moderata ira non reddit hominem insensibilem inter vulnera, & ictus, ergo maxime facit hominem perdurare in tolerantia passionum, quod est sustinere. Secundo, Ad iram moderatam pertinet insilire, quando insiliendum est, ergo ad eandem pertinet quidque sustinere, ut tandem commodius insiliat.